

Lokodi Imre

Hajnalonta lilák a gyűrűfák

(Regényrészlet)

Alig valami, a máléliszt kérdése vetődik fel, a felgyújtott malom...

Rettegni kell, különösen a rókaképu Hermann Göbl zsandártól. Az osztrák tiszt személyesen pofozza fel hatujjú Márkó Husát, és mindenkit felpofoz. Göbl javára legyen mondva, kardlapozásra nem szánja rá magát, pedig a zsandársági szertáros, Vizi Fehér Lestyé alapos jelentései alapján és alkotmányos rend szerint minden fenntartás nélkül megtehetné, ha a Mártyi fogadóiban a zavargók pléh kupákból isznak sert, sokat és lágyat mind, s ettől valamennyien egyetértve, közfelkiáltással első rendben az elveszett hazát éltetik, aztán a fennálló rend ellen tüzelő szónokok beszédét. És felpofozza Boncz Kovács Tyihát, a szőlőcsósz, a barátok agglegényi sorsra jutó vincellerét, hogy egyik szeme a másikat, ördögfatty, hol a kürt?

Márkó Husával előbb azért teszi, mert nem hiszi, hogy a jórészt mindenkitől félt és titokban megvetett embernek hat ujjá van, amikor pedig a zsandár erről iszonyodva meggyőződik, visszafoghatatlan indulattal üt. A fölös szervről a zsandár előbb a besúgói elmondásaiból értesül, majd az óremetei zsandárság fülébe jut, hogy a hatujjú ember a hatodik ujjával operál, szó szerint beforrasztja a harcokból megtértek sebeit. Hírlik, benyúl a fogfájósok szájába, pillanatok alatt kikaparja az odvas fogakat, viszont herélni úgy herél, hogy egyszerűen kiharapja a malacok golyóit, továbbá képes a lovak lábáról levenni a pókos daganatot, könnyedén megnyit mindenféle gennycsatornát, körme élével szépen hasít, biztos mozdulattal guvasztja, majd kinyesi a begabalyodott vakbelet, szép öltésekkel visszavarr; az öltéseket fogaival húzza szorosra; ha kell, vármegyei úriasszonyokat megszabadít fölösleges és rondító jegyekről, randa szeplőt mos le kisasszonyok arcáról, rézszínű kőmedencéből mer, a visszacsurgást második rundra az érintettek elvihetik. Beszélnek még, hogy szülészeti orvostanban is eredményesen járatos, és ami egészen rendhagyó, hogy úgy a férfi, mint női nemiséget egyszerre viselő, de inkább asszonynak tekintett Kolontyán Melán csinálmányos átkai sem érik utol sehogy sem. A harcok előtt vándorcirkuszi

LOKODI IMRE (1963) író, újságíró, televíziós szerkesztő.

művész, arról híres, hogy furulyája likain színes gőzök áramlanak, mint nyomásveszejtő szelepeken, lidércek, mondják a félősebbek; másodszer trombitáján ázottan tépett madarakat fúj. Leginkább galambokat, amiket ejtett vád szerint később maga befogdos, és templomi búcsúk terein zarándokoknak agyagba tapasztott sült galambként kínálja. Romlottan. Legutóbb azét kap hatalmas pofont Hermann Göbl zsandártól, mert nyilvánosan tengelytörést kíván osztrák urak és császári tisztek hintájára. Elcsípi, mert Lestyé feladja.

Boncz Kovács Tyiha pedig azért kap két istenest, hogy az egyik támasztja a másikat, noha Göbl szerint kötél, legjobb esetlen főbelövés járna, mert belefúj a kürtbe valahol Köszöntyü felett. A zsandár rúg, harap, nyüszít, amikor értésére adják, hogy a kürt Kossuth seregéből való. Akkora gyűlölet és bosszúvágy kerekedik benne, hogy két istenes káleszen túl mást nem bír cselekedni, egyszerűen elmegy az ereje. Pribékjeit ráküldi a prэшázra, azok alaposan feldőlnek, hiába tiltakozik a zárda főnöke, páter Pelbárt, kő kövön nem marad, de kürtnek nyoma sincs, a nép egybehangzó véleménye szerint Göbl ezért nem akasztat. Boncz nem tétovázik, szemrebbenés nélkül állítja, hogy a kürtöt a legelön találja évekkal előtte, a harcokat megelőző időkben, egyszerű, törött tehénszarvnak írja le, ott találja a felső kutaknál, ahol a pásztorok itatnak. Boncz eközben Márkó Husa gyönyörű kürtjére gondol, majd a hatodik ujjára, Világos után valójában ő hozza haza bársonyos gyászszalaggal ellátva. Ki ne tudná, hatujjú Márkó Husa a szabadságharc kürtöse.

Hermann Göbl zsandár ha indulatos, sűrűn osztogat meglehetősen nekilendülésből, ő a völgy veszedelmes ordasa, a bukás után helyezik ki a három falu zsandárságának első tisztjeként. Bármilyen csoportos vagy egyéni mozgásról azonnali jelentést kér, besúgói elhivatottan teszik a dolgukat, különösképpen Lestyé, a nem messzi Kendy-uradalom halastavainak lékvágója erőn felül sűg. Nyáron is lékvágóval jár az istenadta, nem is kérdezi senki, miért teszed, Lestyé.

Momentán három köszöntyüi férfit tartanak fogva az öregemei kántori lakrácsos pincéjében, mert egyszer csak valahonnan szekercével jönnek. Első valatási jegyzőkönyv szerint a csuhai alsó vízi malom állapotáról kívánnának meggyőződni, azon kívül a molnárral megállapodni, mi lesz a taplósodó búzalisztes keréktengely s esetlegesen új zsilipek ára, jövet hoznak magukkal karhajlatba akasztott szekercét. Van, aki úgy tartja, nincs is barátságosabb ember, mint aki szekercéjét karhajlatba akasztja, mert az ilyen típusú alkat a kezeit hátratéve, megadóan, általában púpja alatt tartja, szabályosan békés ősiséggel. Béke a vérben, nem a baltanyélben.

Nőszemélyről mindezt nem állítják, tekintettel, hogy Verebic Málik, a köszöntyüi birkanyúzó asszony fejszét vág a kocsmá nagy ormóttan asztalába, mert nem hisz Márttyi fogadósnak. Jaj! Ezt a suta és egyáltalán nem jelen idők viszontagságaihoz mért intermezzót Csalikné, a bolhás szellőzteti meg, aki mindent tud, mindent elér, amit csak akar, mert általános sejtelem róla, hogy rendre eltanulja Kolotyán Melántól az álom- és titokfejtés, a jóslás, de leginkább a rontás boszorkányi tudományának minden rafinált fogását és képességét,

ha így is mondhatjuk. Ezért pedig, mondja egyszer képéből kikelve a buzgó katolikus Hermann Göbl, ha ő úgy akarja, tűz jár. Dehogyan golyó, máglya, pontosít. A völgyben mégis egyedül Csalikné, a bolhás érezheti biztonságban magát, erősen kerüli nemcsak Göbl zsandár, hanem óvakodik tőle Ilyei hada, mindenkit felgyújtanak, őt akkor is megóvják, ez Ilyei vezér parancsa. Nem tudjuk Csalikné, a bolhás rendes, anyakönyvi nevét, ami bajnak nem baj, kárnak nem kár.

A völgy népe egyáltalán nem lepődik meg Verebic Málík otrombaságán, sőt fitymálóan kevesli a nyúzóasszony gesztusát. A vér elterelné a csendbiztos figyelmét, egy husáng pedig elég lenne ahhoz, hogy Lestyé agyveleje szökellve, meghökkenítő iramban elhagyja a fészket, a szemeit hagynák a dögkúti hol-lóknak, nemes szerveit a rókáknak, csontosabbját Bekecs hegység vonyító far-kasainak.

Elhoztam a suta szívét, mikor adod cserébe a bőgő szarvasét, kérdezte bő-szen, gyújtó asszonyindulattal Verebic Málík. A kupákból kilöttyen a ser, olyan hirtelen és valószerűtlenül, hogy már csak a habot markolják erős kézzel a kocsmázó férfiak. Látja a birkanyúzó asszony, hogy Mártyi fogadós nyújtja, találgatja, mit mondjon a szarvasszívről, felcsattan, nincs türelmem, rikoltja és csap. Mindenki tudja, a fogadós sorsa ekkor megpecsételődik. Szeptember vége, hűvös van, a kocsmá népe beköltözik, többnyire a kemence köré telepednek, félkörívbe, van padka, rajta gyalulatlan deszkával, nem értik, mit beszél a bir-kanyúzó asszony, azt viszont értik, hogy a történetről hallgatniuk kell, mert nem páter Pelbárt, hanem Verebic Málík vágja ki a nyelvüket, s hogy meg-tenné szó szerint, ahhoz semmi kétség nem fér. Legyintenek, majd néhány súlyos gondolatot elmorzsolnak a pipa parazsában, összenéznek, van, aki bu-tának tetteti magát. Nem jó a birkanyúzó asszonynak okosat játszani. Ő vad, halálosan hasít.

A félelemre rájön az a nyugtalanító látvány, hogy mostanában vörösen megy le a nap a Nyíras horizontján, lobog a lég az akácok felett. Azt mondják, a hőség. Azt mondják: a jövő. Mondom, elképzelni is rossz szénatépő horoggal véresre rángatott napnyugtákat, mert a kazlak, boglyák és szakaszok a nyugati fekvésű Ránki-bércen vannak formásan megrakva, annyit is ér, ám a parasztlak úgy tekintenek valamennyi kazalra, mint elsőosztályú szélfogó, amíg el nem hord-ják ölben, villáncént vagy szálanként viszi a forgószelel. Néha belevegyül a Zen-gőről leomló görgetegbe, költöztet mindent a hegyek tetején. Seper, sok hullás nem marad a gerincre felvezető ösvényeken. Egy szálért is lehajolnak, szájukba teszik, táncoltatják, szemüket hegyezik. Így bánnak a rózsa bimbójával még, ha a fehérnépet átkarolják derékon felül valamivel, s mert a teremtéskor meg volt gondolva, mi legyen, a férfiú tekintete keblek között levezető árkon bebocsátást nyer. Gyönyörűségekbe, úgy mondván. Ilyenkor kifelé mennek az ösvényeken, valamiért a kazlak felé tartanak, visszanéznek gyakran, mintha erősen zavarná, ha követné őket valaki, alig várják, hogy a veresgyűrűsom vagy a kazlak taka-rásába jussanak, ha addig fel nem gyújtják a portyázók.

A portyázókból jó néhányat ledöfnek a parasztok, mert zsvány szokás szerint portákhoz közeli szénakazalba rejtőznek a mokányoktól verbuvált foglalók előtt. Tudják, Hermann Göbl nem kegyelmez nekik.

A paraszt kazalt tég, rángatja kifelé a horgot, majd nagyokat döf megint. Tavasszal, szénaforgyáskor megnézi, mi a fene van, azt mondja, né, mintha múmia. Árkot és hajnalban a piros vesszejű szőlőkötöző fűz alá, belé mint a kutyát. A parasztok ilyenkor zaklatóan rossz álmokról beszélnek Kokotyán Melánnak, az alsó-köhéri román asszonynak, aki többször is sikeres vizsgát tett álomfejtésből a Kelemen-havasokban élő Timaresku Pápi matuzsálem asszonynál, aki teljesen vakon él.

Hajszálpontosan így leli halálát Vas Györke, aki se nem nyers, se nem szijas katona, annál fiatalabb korú, amikor az apja az odorban rajtakapja magában gyönyörködni. Pucajáték, kérdezi komoran a fiútól, Györke összeressen, szégyenében még aznap megszökik családjától, s nagy kerülővel, mindenekelőtt a vezértől erősen megbecsült hidegvérrel, csatlakozik Ilyei bandájához. Vas Györke a többieket erősen bántó önbizalommal, csalhatatlan szemmértékkel hajtja a böllérkést, amit lábitós köszörűn addig fen, amíg használható tőr lesz a kezében, és addig-addig tanulja a késdobást, amíg merészen rikkantja, néz-zétek, s a penge rezegve beleáll a csűrkapura érlelni feszített báránybőrbe. A hétpróbás Ilyeit kirázza a hideg, már akkor eldönti, kedvező alkalommal végez Györkével. A fiú gyanútlanul állja, hogy a zsvány a nyakán tartsa a kezét, az ütőerét tapogassa, játékból mintha. Akkor lesz alkalmas, gondolja Ilyei, amikor kukoricások göréját zsúpokba kötik a földeken, a gyermekek elhagyják az üregeket, rohadni hagynak valamennyi töklámpást, s megy Misuj a kazalhoz, kezében tűhegyes horoggal, döf, mélyebbre szúr, Vas Györke vérét tépi kifelé.

Ha a völgyben füst száll a szürke égre, Ilyei hada egészen közel jár, az ájer elhossa a kezdetben édeskés, majd nehéz, fojtó bűzőket, ami dögtől vagy emberi hullától származik. Ahogy lassan szokássá válik megjárni a patakok szélét, a völgyiek megjárnak legelőt, kaszálót, kit kell mészbe forgatva temetni. Kigyúlnak az arcok, a fej sziluettje sárgában vibrál, tragikusan elmosódó kép, de mégis annyira tiszta, hogy meg lehetne számolni Véruska borzas fején a hajszálakat, noha úgy lehet, Véruskát nem is a nyugtalanító történések, mint inkább a szenvedély fűti. Jár búcsún Máriaradnán, vízen viszik gyergyói tutajosok egészen Lippáig, világjáró fehérnép, mondják, mindig lemegy a folyóra, az északi hegyek felé néz, a zordan sötétlő Görgényi-havasokra, ahol a völgyiek gyakran látnak szállni nehéz füstöket.

Madárlesők jönnek a hírrel, hogy a hollók véres karmokkal térnek meg fészükre, a Csadó patakában birkavész, úgy érte, beleznek a zsványok, a belsőségetek hagyják rohadni. Egyszer csak lilásak a hajnalok, baljós ködökben fuldokló fák sötét ágaikkal ölelkeznek, azt hiszik, örökké. Hajnalon akasztott embert látnak a szélben himbálózni, már nem rúg, nem ráng, egészen elégedett, kékülő feje venyige hurokban, mondják, ettől a lila környezet, a romlás, a távozó bűn feloldódik a kelő nap feltörő fényében.

Elég, ha a falut-völgyet felüvölti valaki, harangot nem kell kondítani ilyenkor, tort ülni sem szabad, másodosztályú, párlásánál vízzel felelesztett pálinkát csak, azt is titokban, és zöld, de leginkább indigó üvegből, átlátszóan fehérből semmi esetre sem. Iszik, aki nem terjeszt zabolát, lehet látni azt a száj szélén, ha mégis. Megalázó akárkire nézve, ha hírlik róla, hogy zabolás. Főleg legényembert nem érjen utol ez a kór, meg a ragadványnévtől óvakodnak ezek a völgyi emberek, nem tudni, miért. Van jó néhány Zabolás előnevet viselő család, kicsitől nagyig zabolás, sőt annyi van belőlük, hogy a rejtelmes névadók már meg is unják, ha megússzák ép bőrrel addig, amíg végül is törrel leterítik valamelyik szorulásban, faluban, kint a hallgatag határban, ha megszáradnak a górézsúpok. Óremetén, Köszöntyün és Csuhan van átkozott helyből néhány hold, amit nem művelnek, ha mégis, akkor csakis tengerit szórnak lapátnyi kezükkel a parasztok, ők elvégzik, amit el kell végezniük. A senki földje kőkényes, és szépen terem benne a csipkerózsa, som, és megterem a tövissel ellátott végzet is, ha akar, bármikor az áldozata után nyúl.

Csattog a megszökött bandérium faluhosszt, kihajolva a nyergekből tűzcsóvákkel randalírozó, a törzsüket elhagyó, szökevény huszárok.

Porrá égtek, nyavalyások! Odvas rejtekeitekből állítsátok elé lányaitokat, úgy értem, a szebbikjét! Borból legyen bőségesen a zárda asztalán! Tartsátok észben, hordószám mérünk, nem karcú kupákkal, és rongyos huszárra virággal varrt gatyát vessetek ki az ablakon! Vasalt, kikent csizmát hámfában, rúdon herélt ökör forogjon ropogásra! Bikával ne próbálkozz, tetves parasztja, mert tinóra nyáladzó dögnek romlott, bakszagú húsa van... Ha nem teszitek mindezt, szerre fellógatunk titeket a Csillag-bércen, ti hozzátok a venyigét, ti fontok hurkot magatoknak, aztán leányaitokkal ölünkben elvágatunk a völgyön lefelé! Valamennyi szakított liliomot, harmatos szüzet malomkerékre feszítettünk Kiskada malmánál, hadd forgassa körbe-körbe a nagykerék! Hallottátok, parasztok, ezt ígéri nektek Ilyei hadnagy! Hallottátok, nyavalyások?! Ne felejtsem, legyen lány kalács, tarisznyálásnak túrós lapótya, amire megjövünk, öt csecstől elvett borjú megnyúzva a ráadás!

Kivágtatnak a Kelemen-sikátoron, miután itatnak a Jakabra-kútnál, szájukat könyökig törölik.

Ej, kutatoknak jó vize van, köszörüli torkát Ilyei bandavezér, majd földhöz vágja a kék udvarhelyszéki köcsögöt, ripityára megy.

Ha igaz, Ilyei még fess hadnagy a piski csatában, mint becsült katona, de most fénylik a gatyája a szutyoktól, mélyen ülő, csipásan vérmes szeme feje tetejére állítja a kolostort tornyostól. A bandavezér tisztálkodik a vályúnál, feje búbját látni vízben lebegni, gyenge áramlás nyom fejére gyűrűket.

Rémet lát a völgy.

Égünk, hallja valaki, égünk el!

Ne légy rest, Márkó Husa, verd félre a harangot, de hevesen!

Rémüldöznek hatujjú Márkó Husának. Ó máris szalad a Strahám-tér felé, ott áll a haranglábnak mondott kétágú tölgy, szál magában nagy-nagy szomorúság,

általában halottnak húzzák meg. Lóg, ha csak varjú száll rá, akkor is meglódul, hát akkor a bánattól! Félő, hogy valamelyik rándításnál kitörik, nem tudni, mióta eszi a redv, a felfelé kúszó hasadás; apró, barna, bársonyos kalapú gombacsokrok tenyésznek a tövében. Lehet, azért dús a tenyészet, mert a kutyák rendszeren lepisílik, de az nem olyan erős és maró, főleg nem bűzös, mint az agglégény vesszején kilövellő húgy eleje. Akkor surrr, oda neki, gondolja hatujjú Márkó, látja, vödörrel szalad a nép, ki mezítláb, ki bocskorban, elől a pelyhedző állú legénykék, bomlott hajú tüzes menyecskék. Kalimpáló keblekre csetint a harangot rángató férfi, arra gondol, van fél éve annak, hogy elől bont gatyát a Sárík-berekben. Az is lehet, hogy Csereyné felhagyott szőlősében történt meg. Ha ősz van, és délután, ilyenkor elveszi az ember eszét a szőlőskertben a nagyasszony jó bora, az árnyék úgy nő, mintha húznák, nyúlik, mint a takony, és gatyabontásról árulkodik.

Uram, ne hagyj el, nagy bajnak kell lennie, mert nemes Sylvester kapja a leg-hosszabb kazal szénatépő horogját, amit valamelyik nagyapja tett el nagy bajok idejére, akár tűzvészre, akár árvízre, viszont nemes Sylvester úgy tudja, hogy Napóleon közeledésének hírére frekálja az előrelátó felmenő, aztán a falut kikerülik a franciák, nem céljuk sem Óremete, se Csuha, sem Köszöntyü. Elképzelhetően nem is volt háború, mert nem beszélnek az öregek soha ilyesmiről, hogy a franciák elbánnak az asszonyokkal, mint legalább másfél száz évvel korábban valami kurucoknak nevezett rablóhorda teszi, és ki tudja, mire adja fejét a zsvány Ilyei bandája, a fehérnép elrablásának aljas, sem szavakkal, sem kötéllel, sem golyóval nem eléggé büntethető dolgában, ezért olyan lidérces a csend, ha vastag füst száll fel a Vityál-patakából.

Kimeretik a zabot az utolsó szemig Bodráskó bácsi szuszékjából, s ha mindez nem volna elég, befogatnak Bodráskó bácsival!

Ilyei kényszerrel viteti a zsákmányt Bodráskó erősen lézengő, félvak lovával, törésig hajló tengelyen. A ló fél szemét korbácsnyél veszi ki Tompa mezején, ahová mi is gyakran feljárunk tölgy- és bükkmakkért, száraz rőzseágot gyűjteni Tatárrétről. Megrakodunk helyben, mert állandóan vaskos ágak hullnak az öreg bükkökről. Szál redves fa úgy kólintja fejbe Thorma Bulont, hogy attól koldul, vadászat közben egyszer csak lefordul a lováról, a szeme pedig teljesen kifordul. Kancsal, mondja Tótikis. Bulon máskülönben hírhedt pina- és lópecér, meséli Kokor Mihály, ha nem, halljak meg, a harmat Vészmezején lógva telepedjen rám, Vékás doktor erdőszakállánál, esküdözik Kokor. Rosszat szól, erősen rosszul találja mondani, mert bizonyosan valami átok betelik, rajta telik be. Kokor fejét veszi Ilyei bandája, ha nem pont a vezér. Furcsán, kérdőleg nézi az öt csodálókat, visszacsodálkozik, mint aki nem érti, hogy megtörténhet, ami, csak-hogy a teste fejétől elválva ráng a kiszáradt malomárokban, vér bugyog a köveken, aztán test és koponya megbékél Isa bácsi kunyhója mögött.

Furcsán néz a nép a Zengőre, Köszöntyün. Hogy mi van? A hegy fix pontját a Vermessy-patak fölé költöztetik? Ki érti meg meg eztán hatujjú Husa bágyatag hangját? Egyedül a kokott Jerica néni, hogy hirdettetik, hétvégén juhfürösztés

lesz a felső vályúknál, rüh ellen fogunk fürösztetni, és nem tekinthetünk el attól a mellékesnek tűnő, de egyáltalán nem jelentéktelen dologtól, hogy a tehénszarv avatatlan fülnek erősen rémes hangot ad, ha a Vermessy-patak felől érkezik. Van, aki elhiszi Husának, hogy új kürtje a réginél sokkal élesebb? Beszélnek a völgyben, hogy a hatujúnak csakugyan új kürtje van, nem akármilyen tarka fajta, hanem hortobágyi szürke fajta szarvát fújja jó tüdővel, páter Pelbárt jelképesen Lehel kürtjének nevezi. Nem emlékszünk, hogy valamilyen formában hozzáadná Konrád császár nevét esetleg, nagy a félelem, szájfogás. És egyszer csak mondják, igaza van Husának, mert az ájer, Lehel kürtje a hatujú hangját minden eddiginél jobban közvetíti, egyenesen a völgybe hozza le, nem úgy, mint a Zengőről, ahonnan a szél néha a dögkert felé viszi az osztrákok parancsát. Nem mellékesen megállapítva, hogy olyan érces hangja a völgyben másnak nincs, csak Husának. De milyen a völgy népe, a hagyományokhoz erősen ragaszkodik! Ha megszólal a Lehel kürtje, a völgy népe mégsem a Vermessy-patak felé néz, hanem a Zengő-hegy fix pontját keresi. Nem érteni, mitől izgalmas, miért fordul a völgy népe most is a Zengő-hegy fix pontjára, amikor tudja, hogy nem onnan jön a hang, hanem a Vermessy-patak felől jön, mindenkinek arra kellene figyelnie. Úgy tűnik, most, amikor eljön az ősz, vetkőzni kezd a ciheres és átláthatóvá válik a terep, minden eddiginél érdekesebb lesz a hely, pedig nincs is benne semmi izgalmas, mert csupasz és kérges föld, mint egy darabka majomsegg. Hiába, a megszokás a völgyben felülír minden változást. Boncz Kovács Tyiha mondja hatujú Márkónak, te nem is ott vagy, ahol vagy, el nem hinném, ha nem látnám, hogy miközben felvered a völgy csendjét, aközben te is a Zengő fix pontját figyeled, ahol még a had előtt ócska tehénszarvba fújtál! Ó, drága csatakürt, szép vagy, érces hangú csodaszer, hogy riadnának tőled a rabló sereglégyek!

Márkó Husa úgy tesz, mintha nem hallaná Boncz Kovácsot, szól a juhcsapáson eléjövő Véruskának, dobja le a magára öltött vénasszonyi culándrát, törölje le arcáról a kormot is. Véruska iszonyodva kapná el fejét Husa hatodik ujjától, csakhogy erősen tartja Boncz Kovács, megragadva a lányt grabancán, amíg Husa a dolgát elvégzi mindegyre megérintve Véruskát, ahol kell. Tele az arca heggel, sok-sok eleven fekélyvel, szája szélén vérző zabola. Csak pöttyös vagy, mondja nyugtatólag Boncz Kovács. Látják, hogy Verebic Málík a gyepű alatt jár, nagycsaládos veresgyűrűsom sűrűjében matat, azt mondja, érett gyűrűfát keres szénatépő horognak. Márkó és Boncz tudja, hogy ha megtérnek a szökött huszárok rabolni, az asszony Mártyi fogadóst a kazalba fogja rejteni. Azt is tudják, hogy a birkanyúzó asszony valakire erősen pályázik.